

Energie en betalingsbalans

Zoals in alle olie-invoerende landen is de energiebalans van België sterk verslechterd sinds de tweede olieschok. In 1979 bedroeg de invoer van ruwe olie Bfr. 184 mrd., in 1981 was de olierekening opgelopen tot Bfr. 366 mrd. Tegelijkertijd verslechterde de lopende rekening van de Belgische betalingsbalans van -Bfr. 88 mrd. in 1979 tot -Bfr. 200 mrd. in 1981. Het is dan ook verleidelijk uit deze cijfers te concluderen dat het huidige (anno 1982) grote tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans te wijten is aan de dure olie. Ook leidt het samengaan van dure olie met een ongunstige externe positie gemakkelijk tot de gevolgtrekking dat, om de betalingsbalans te verbeteren, de Belgische overheid de productie van alternatieve energiebronnen (steenkool, kernenergie, „zachte” energiebronnen) moet stimuleren. Beide conclusies zijn populair. Merkwaardig is dat de conclusie over het te voeren beleid getrokken wordt door vele economen, ongeacht hun ideologische strekking. Ook beleidsmensen verkondigen dezelfde opvatting. Zo publiceerde het Planbureau onlangs nog een nota waarin deze stelling werd verdedigd.

Om deze opvattingen te beoordelen, kan het nuttig zijn enkele elementaire principes in herinnering te brengen. Een land zal een tekort op zijn lopende rekening vertonen als het meer uitgeeft aan goederen en diensten dan het produceert. De oorzaken van een dergelijke onevenwichtigheid kunnen veelvuldig zijn. Zo kan ten gevolge van een ruilvoetverslechtering (zoals de olieprijsverhoging) de waarde van onze nationale productie gemeten in eenheden importgoederen dalen en zo deze discrepantie veroorzaken. Een dergelijke schok hoeft echter niet noodzakelijk tot een langdurig tekort op de lopende rekening te leiden. Dit wordt treffend geïllustreerd aan de hand van de onderstaande tabel, waaruit blijkt dat landen zoals Denemarken, Japan, Duitsland, die even afhankelijk zijn van ingevoerde olie als België, na de initiële schok erin geslaagd zijn het negatieve effect van de ruilvoetverslechtering op de lopende rekening om te buigen.

Tabel. Ontwikkeling van de lopende rekening en van de olie-invoer (in mrd. \$)

	1979	1980	1981	1982 a)
<i>Lopende rekening</i>				
België	- 3,0	- 5,2	- 5,4	- 4,5
Nederland	- 2,0	- 2,6	+ 3,4	—
Denemarken	- 2,9	- 2,5	- 1,9	—
West-Duitsland	+ 0,1	- 8,8	- 1,0	+ 10,5
Japan	- 8,0	- 9,5	+ 6,2	+ 13,5
<i>Olie-invoer</i>				
België	6,2	9,7	9,9	
Nederland	8,8	12,0	10,5	
Denemarken	3,2	3,6	3,3	
West-Duitsland	26,5	35,1	31,8	
Japan	37,9	57,8	58,7	

Bron: IMF, *International financial statistics*, en *World economic outlook*.

a) Voorspelling.

De snelle verbetering van de lopende rekening van deze landen sinds 1980 werd mogelijk gemaakt doordat de nationale bestedingen in overeenstemming werden gebracht met de productie (die ten gevolge van de ruilvoetverslechtering een waardevermindering onderging op de wereldmarkt). Zulk een evenwichtsherstel werd in deze landen vooral bewerkstelligd door een deflatie van de bestedingen en in mindere mate door een toename van de nationale productie.

Is een politiek die tot doel heeft nieuwe energiebronnen (b.v. kernenergie, „alternatieve” energie) te ontwikkelen, of oude (b.v. steenkool) te herwaarderen, nuttig om de betalingsbalans te verbeteren? Het antwoord is dat een dergelijk beleid noch noodzakelijk, noch voldoende is om de betalingsbalans te verbeteren. Het is niet noodzakelijk omdat, zoals blijkt uit de tabel, een snel evenwichtsherstel is te bereiken door het inkrimpen van de bestedingen en/of het opdrijven van de nationale productie. Dit laatste hoeft niet noodzakelijk een binnenlandse energieproductie te zijn. Elk binnenlands product waarvoor een binnen- of buitenlandse vraag bestaat, is een mogelijke kandidaat om te worden gestimuleerd. De keuze van het product dat moet worden gestimuleerd, kan het beste

door het comparatief voordeel van het land worden bepaald.

Het is op dit ogenblik verre van duidelijk of België een comparatief voordeel heeft in de productie van energiebronnen. De produktiekosten van Belgische steenkool bedraagt b.v. het dubbele van de wereldprijs. De miljarden franks die in deze sector worden gepompt, zouden kunnen worden gebruikt voor het stimuleren van productie in andere sectoren met evenveel (en waarschijnlijk nog meer) positieve effecten op onze betalingsbalans.

Een energiebeleid is niet noodzakelijk om de lopende rekening van de betalingsbalans te verbeteren; het is daarenboven onvoldoende om dit doel te bereiken. Elke frank subsidie in een of ander binnenlands energieproject betekent dat elders, door een toegenomen last, productie zal worden ontmoedigd. Het is dan ook onzeker of een dergelijke politiek de nationale productie opvoert.

Dit laatste is echter een voorwaarde om de lopende rekening te verbeteren bij gelijkblijvende bestedingen. Het zal dan ook noodzakelijk blijven, zelfs na de recente devaluatie, om de nationale bestedingen te verminderen. Dit moet gebeuren door een deflatoair budgettair beleid te voeren.

Moet uit dit alles worden geconcludeerd dat de Belgische overheid de productie van alternatieve energiebronnen niet moet stimuleren? Niet noodzakelijkerwijs. Wel kan worden geconcludeerd dat een dergelijk energiebeleid weinig of niets aan ons externe evenwicht zal doen tenzij het gepaard gaat met de traditionele instrumenten voor extern-evenwichtsherstel. Deze instrumenten betreffen de budgettaire problematiek en het wisselkoersbeleid. De wisselkoers werd onlangs gewijzigd en dat schijnt reeds positieve effecten te sorteren op de lopende rekening. Om dit succes te bestendigen zal het tekort op het overheidsbudget moeten worden rechtgetrokken, met of zonder energiebeleid.

De Grauwe